

TOponÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

VILALLONGA

LA SAFOR

ACADEMIA
VALENCIANA
DE LLINGÜA

AJUNTAMENT
DE VILLALONGA

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Tecnolingüístics

RECULL
Ramon Millet i Pons

TEXT
Jesús E. Alonso López

DISSENY
Vicent Almar

MAQUETACIÓ I GRAFISME
Guillermo Tomás Lull

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica i Toponímia
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Vilallonga, 93

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 96 387 40 23
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Vil·lalonga i del CEIC Alfons el Vell

ISBN: 84-482-4448-6
Depòsit legal: V-4348-2006
Impressió: Gràfiques Vimar, SL

www.avl.gva.es

VILALLONGA

La vall de Vilallonga està emplaçada als peus de la muntanya de la Safor. Entre esta i la Cuta discorre el riu d'Alcoi o Serpis. Disposa de fonts i aigües abundoses. El terme és extens, de 43,30 km², i la població actual és de 3.843 habitants.

La utilització de les aigües del riu fou sempre problemàtica a causa dels interessos dels regants de l'horta de Gandia. Encara es troba en el terme de Vilallonga l'assut d'Alcoi o d'en Carròs, on es desvia l'aigua que secularment ha regat la major part d'esta horta. Durant el segle XIX, els antics molins de vora riu foren transformats en fàbriques per a la producció d'electricitat. L'activitat econòmica se centra en l'agricultura i indústria derivada, en les rajoleries, en la rebosteria i en la fàbrica de paper.

Vilallonga naix de l'agrupació de tres alqueries musulmanes del terme del castell. Els seus noms eren *Cais*, *l'Alcúdia* i *la Plaça* (o *la Font*, segons alguns autors). Totes juntes conformaren una *llarga vila*, que fou rebatejada a partir de la conquesta cristiana amb el nom actual, d'etimologia llatina.

Alguns referents destacables del patrimoni arqueològic són les coves del Pastor, d'època neolítica, i el jaciment dels Aiguamolls, d'època romana, les peces del qual, recentment rescatades, es troben en el Museu Arqueològic de Gandia. També s'han fet excavacions en la necròpolis o *maqbara* de l'antic poblat de Cais.

Les famílies nobles més conegudes que han detingut el senyoriu del castell de Vilallonga durant l'edat mitjana han sigut els Romaní, els Llançol i els Boil, si bé sembla que el primer beneficiari va ser el cavaller basconavarrés Diego López de Haro, el 1254. Però la política expansiva dels Borja va fer que passara a formar part dels seus estats l'any 1621, poc després de l'expulsió morisca. Pere de Franquesa comprà el comtat de Vilallonga, creat el 1603; poc després, el 1628, es convertí en comte de Villafranqueza.

A causa de l'embranchida cristianitzadora posterior a les Germanies, el 1535 es configuraren dos rectories. La de la Font incloïa Cais, l'Alcúdia i Buixerques (a mil passos del nucli urbà). La rectoria de Recunxent comprenia Forna i l'Almàssita. Altres alqueries conegudes i progressivament despoblades són el Reconc, el Ràfol i Simat. Una mostra de la pluralitat d'entitats religioses és l'existència, encara actualment, de la capella de la Nostra Senyora de la Font, l'església del barri de l'Alcúdia o l'ermita de Sant Antoni, a més de les capelles de Sant Llorenç i la de la troballa de la Mare de Déu de la Font. Abans hi havia també l'oratori semipúblic de les germanes de la Caritat de Santa Anna, dedicades a l'ensenyança.

L'actual parròquia està dedicada als Sants Reis i té un bon arxiu, les partides més antigues del qual daten del 1631. S'hi guarda, també, la carta pobla i un document sobre la troballa de la Mare de Déu de la Font. En l'arxiu municipal podem trobar materials des del segle XIX: correspondència des del 1838 i actes des del 1868.

ELEMENTS FÍSICS

Orografia

Alt de la Safor
Avenç d'en Gorja
Avenç de la Gostina
Avenç de Ripoll
Avenç del Manco
Avenç del Noi
Avenç del Tio Vaquero
Cingle d'Onofre
Cingle de la Penya Blanca
Cingle de les Coixes (Circ de la Safor)
Cingle de les Coixes (el Racó del Duc)
Circ de la Safor
Collado de Peapa
Collado del Macareno
Costera Alta
Cova Cigarrera
Cova de Basildo
Cova de Cendra
Cova de la Llengua de Cérvol
Cova de les Rates
Cova del Racó del Duc
Cova dels Arriers
Cova dels Porcs
Cova Esperança
Coves de Dionís
Coves del Pastor
Coves Negres
Estret de l'Infern
Foia Alta
Foia d'en Rafel
Foia del Gall
Foia dels Castellans
Foia Fonda

Fondet de Sorra
Fondo del Carrascó
l'Arrimall Roig
la Creueta
la Finestra
les Penyes
Lloma de Sant Jaume
Lloma del Vidre
Llometa dels Gossos
Morro del Piquera
Pas de l'Albarda
Pas de la Nevera
Pas de la Penya de l'Hedra
Pas del Bancal Fondo
Pas dels Teixos
Pas Tancat
Passet de les Lletres
Passet dels Gossos
Penya Blanca
Penya de l'Àguila
Penya de l'Hedra (Circ de la Safor)
Penya de l'Hedra (el Racó del Duc)
Penya de Martí
Penya del Moro
Penya Roja
Penyes de Giner
Penyes de Roque
Pla d'Estruch
Pla de la Cuta
Pla de la Nevera
Pla de les Moles
Pla de Melic
Pla de Xiulit
Pla dels Cocons
Planet de Cendra
Planet de Forna

Planet de Parpalla
Planet del Rull
Planet del Sec de Limas
Serra d'Ador
Serra de Gallinera
Serra de la Safor
Tossal de Bertomeu
Tossal de la Caseta de Tarzan
Tossal de la Mallada de les Mates
Tossal de la Sàlvia

Tossal de les Revoltes d'Orba
Tossal de Tarzan
Tossal de Venturo
Tossal del Llop
Tossal del Tio Cabolo
Tossal Redó
Tossalet de Bossa
Tossalet de l'Alcúdia
Tossalet de l'Ermita
Tossalet del Reconc

Hidrografia natural

Barranc d'Onofre
Barranc de Cais
Barranc de Català
Barranc de Forna
Barranc de l'Enxina
Barranc de l'Església
Barranc de la Bassa
Barranc de la Casa de l'Ouer
Barranc de la Cuta
Barranc de la Fita
Barranc de la Fletxa
Barranc de la Moneda
Barranc de la Nevesa
Barranc de la Parra
Barranc de la Penya Roja
Barranc de la Sabata
Barranc de la Safor
Barranc de les Canteres
Barranc de les Coves Negres
Barranc de les Sorres
Barranc de les Tancades
Barranc de Minxo
Barranc de Moratal
Barranc de Munyós
Barranc de Ros
Barranc de Rosselló
Barranc de Solbes

Barranc del Bouet
Barranc del Castell
Barranc del Flare
Barranc del Forn de Seganyet
Barranc del Passet de Jeroni
Barranc del Pla d'Estruch
Barranc dels Aiguamolls
Barranc dels Forcalls
Barranc dels Pous
Barranquet de Jeroni
Barranquet de Joca
Barranquet de la Morquera
Barranquet de la Saladora
Bassa de la Llacuna
Cocó de la Graella
Cocó de la Vaca
Cocó de les Dos Boques
Cocó de Pons
el Salt
Font de Giner
Font de la Mata
Font de la Paua
Font de la Penya de l'Hedra
Font de la Reprimala
Font de la Safor
Font de Maro
Font de Morell

Font del Cèntim
Font del Grill
Font del Tarrassó
Font dels Carreters
Font dels Terrers Blancs
Font Pudenta

Gorg de l'Arcada
Gorg de la Torre
Gorg de les Calderetes
Gorg de Morú
Riu d'Alcoi (o Serpis)

Hidrografia artificial

Assut d'en Carròs
Assut de l'Esclapissada
Assut de Morú
Canal Alt
Canal de la Papelera

Canal del Molí
Cisterna del Coto
Motor de Pavia
Nevera de la Safor
Séquia Real

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Casa de Domingo
Casa de l'Esclapissada
Casa de l'Ouer
Casa de Landete
Casa de les Majones
Casa de Peapa
Casa de Peapa de Baix
Casa de Sorra
Casa de Torreta
Casa del Metge Gata
Casa dels Carreters
Caseta d'Isidret
Caseta de la Torta
Caseta de Morú
Caseta de Ravanell
Caseta de Serrano
Caseta de Ximo
Caseta de Xiulit
Caseta del Pi del Tio Ferrer

Caseta del Tio Nàsia
Caseta del Trinqueter
Caseta dels Caçadors
Casetes de l'Assut
Corral de Dionís
Corral de Guillem
Corral de l'Enxina
Corral de les Saleretes
Corral de Ros
Corral del Coto
Corral del Planet
Corral del Tio Catxou
Corral Nou
Corrals de Ferrer
Corrals de Ros
la Llacuna
la Reprimala
les Tancades
Vilallonga

Partides i paratges

Benicoscoll
Buixerques
el Bancal de Vilata
el Bancal Fondo
el Barranc de l'Enxina
el Barranc de Moratal
el Barranc del Bouet
el Calvari
el Corral de Cendra
el Coto
el Fondet
el Frontó del Pla d'Estruch
el Macano
el Palmeral
el Partel
el Pi Donzell
el Pinaret
el Pinaret d'Onofre
el Pla de l'Almàssita
el Pla de la Font
el Pla de la Llacuna
el Planet de la Martina
el Racó d'Escrivà
el Racó de la Roja
el Racó de Panxa
el Racó del Duc
el Racó dels Arrimallers
el Raconet de Santiago
el Reconc
el Secà de Peapa
el Sester
el Surer
el Tarrassó
el Xeraldo
els Aiguamolls
els Bancalets
els Corral
els Portells
els Rajolars
els Runars
els Tossalets
l'Almàssita

l'Alteret
l'Arcada
l'Esclapissada
l'Esteperar
l'Horta de l'Alcúdia
l'Horta de la Font
l'Ombria de la Font del Grill
l'Ombria del Pla d'Estruch
l'Ombria del Secà de Limes
la Barraqueta
la Carbonera de Mimiú
la Carbonera del Sester
la Figuera del Rei
la Foia de Senent
la Foradada
la Garrofera
la Mallada Tancada
la Mallada Verda
la Nevesa
la Pansa Verge
la Plantada
la Pujada de Forna
la Reprimala
la Riba
la Senda del Carrascó
la Solana
les Barraques
les Carboneres
les Fontanelles
les Majones
les Majonetes
les Revoltes d'Orba
les Tancades
Recunxent
Secà de la Mimiua
Secà del Maleno
Secà del Tio Metxiu
Secà dels Carreters
Secà dels Maros
Solana de Ferrer
Solana de Morú

VIES DE COMUNICACIÓ I ALTRES LLOCS D'INTERÉS

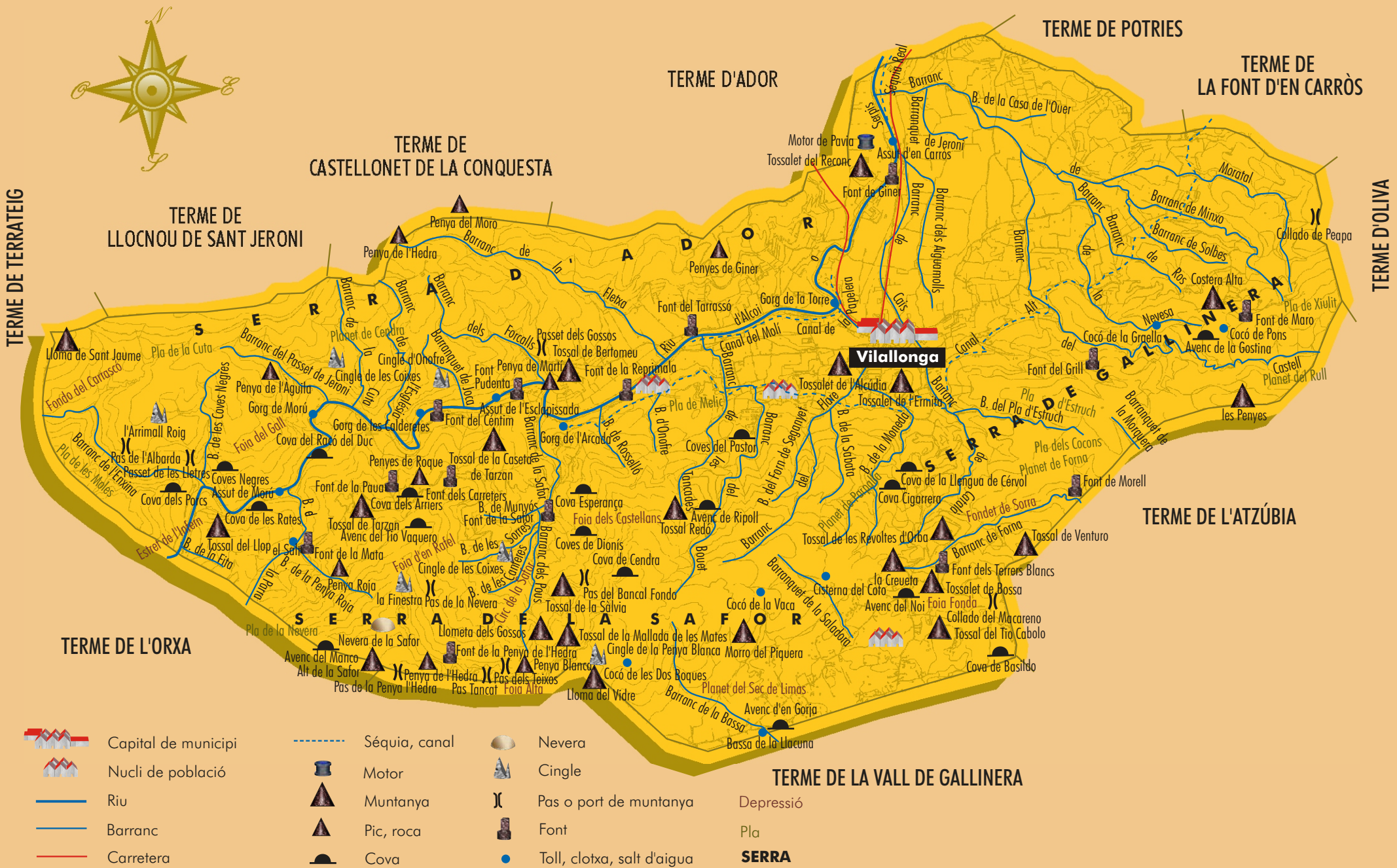
Vies de comunicació

Antiga Via d'Alcoi al Grau de Gandia	Camí del Castell
Assagador de la Cuta	Camí del Motor Piló
Camí de Benialí	Camí del Partel
Camí de Cais	Camí del Pla de l'Almàssita
Camí de Forna	Camí del Pla de la Font
Camí de l'Almàssita	Camí del Reconc
Camí de l'Alter	Camí del Tarrassó
Camí de l'Assut	Camí dels Rajolars
Camí de l'Ereta	Camí dels Tossalets
Camí de l'Orxa	Camí Vell de la Reprimala
Camí de la Casa de l'Ouer	Camí Vell de les Fontanelles
Camí de la Cuta	Carretera d'Ador
Camí de la Font de Cerquera	Carretera de Gandia
Camí de la Llacuna	Mina d'Onofre
Camí de la Pansa Verge	Mina de la Garrofera
Camí de les Fontanelles	Mina de Morú
Camí de les Majones	Mina Fosca
Camí de les Penyes de Giner	Pas de la Guarda
Camí de les Tancades	Senda de l'Orxa
Camí de Maro	

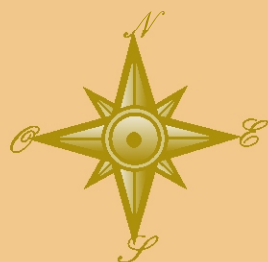
Altres llocs d'interés

Arenal de Palmer	Fàbrica del Cèntim
Arenal de Ravanell	Fàbrica del Racó del Duc
Castell de Vilallonga	Instal·lacions esportives
Cementeri	Institut
Convent de Santa Anna	la Torre
Ermita de Santa Bàrbara i Sant Antoni	Molí de Garrigós
Fàbrica de l'Alter	Molló de la Safor
Fàbrica de l'Infern	Molló de Senent Pla
Fàbrica de la Mare de Déu	Molló del Corral del Vidre
Fàbrica de la Reprimala	Piscina
Fàbrica de paper	Rajolar de Cotx
	Rajolar dels Moratals

Elements físics

Presència humana

TERME DE TERRATEIG

TERME DE
LLOCNOU DE SANT JERONI

TERME DE
CASTELLONET DE LA CONQUESTA

TERME D'ADOR

TERME DE POTRIES

TERME DE
LA FONT D'EN CARRÒS

TERME D'OLIVA

TERME DE L'ATZÚBIA

TERME DE L'ORXA

TERME DE LA VALL DE GALLINERA

- Capital de municipi
- Nucli de població
- Riu
- Barranc
- Carretera
- Mas, casa
- Partida
- Paratge

Vies de comunicació i altres llocs d'interés

